

ISO = POLIFONIA

JANAR 2006, NR. 1

Botimi i Këshillit të Muzikës Shqiptare dhe Seksionit Shqiptar të CIOFF-it
Realizuar në bashkëpunim me stafin e gazetës "Dita JUG"

Iso-Polifonia, shpallet kryevepër e trashëgimisë gojore të njerëzimit

EDITORIAL

Iso-Polifonia, vlerësimi edhe angazhimi ynë

Nga Niko MIHALI*

Data 25 nëntor e vitit që shkoi shënon një eveniment të rëndësishëm për mozaikun e jetës kulturore shqiptare. UNESCO, kreshta më e lartë e kulturës botërore, pasi diskutoi propozimin dhe dosjen e dërguar nga Shqipëria për Iso Polifoninë, e miratoi atë si një "kryevepër të trashëgimisë gojore të njerëzimit" dhe jep ndihmesën e saj për mbrojtjen e kësaj vlere unike shqiptare duke e radhitur atë krahas kulturave të tjera botërore.

Brenda një kohe të shkurtër, pas miratimit të Parkut Arkeologjik të Butrintit dhe qytetit të gurtë të Gjirokastrës, është pikërisht isopolifonia jonë që bëhet pjesë e këtyre vlerave dhe ndërkohë shënon një angazhim shumë serioz nga gjithë aktorët e jetës shqiptare që në veprimtarinë e tyre të përditshme fokusojnë edhe isopolifoninë.

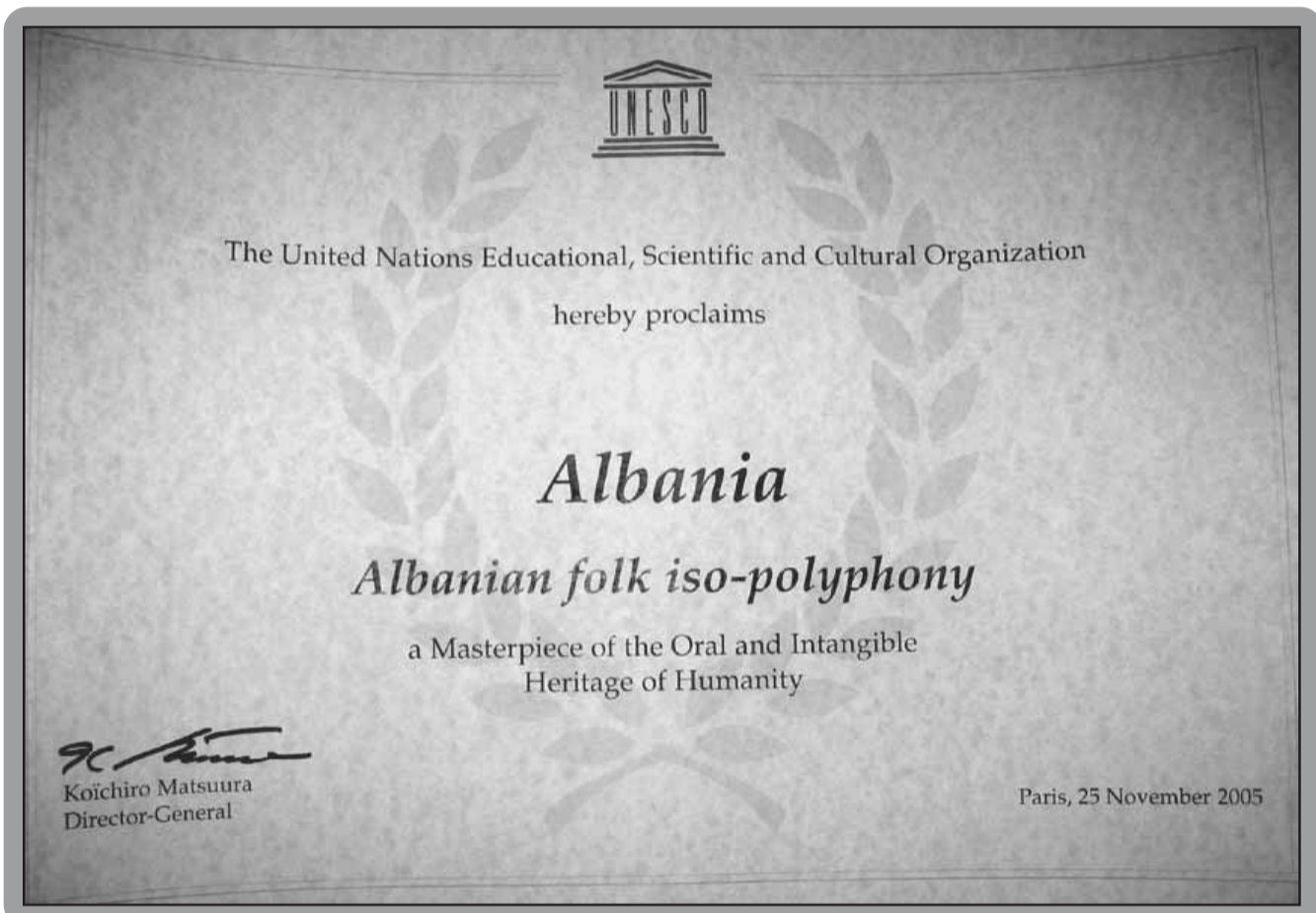
Ishte pikërisht shteti shqiptar, strukturat, organet dhe institucionet e tij kulturore dhe shkencore, në mënyrë të veçantë ishte Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë e Sporteve, që për një kohë të gjatë kanë mbajtur lidhje të ngushta me UNESCO-n për prezantimin e këtyre vlerave, që kanë përgatitur dosje të tëra me dëshmi e fakte shkencore dhe historike të cilat krijuan bindshëm mendimin se këto perla të muzikës popullore shqiptare janë njëkohësisht edhe vlera të kulturës botërore. Në fund të fundit, në atmosferën e proceseve integruese, një eveniment i tillë na bën krenar sepse edhe ne

shqiptarët kemi se ç'farë t'i tregojmë mbarë njerëzimit.

Gazeta "Iso-Polifonia" që merr rrugë sot me numrin e saj të parë ka marrë përsipër që në faqet e saj të pasqyrojë dhe raportojë atë çka ndodh sot realisht në jetën kulturore shqiptare për ruajtjen dhe konservimin e kësaj vlere, për pasqyrimin e të gjitha veprimtarive kulturore e shkencore në dobi të isopolifonisë. Janë me dhjetra e qindra institucionet, grupet e shoqatat kulturore në gjithë Shqipërinë dhe kryesisht në rajonet jugore të saj, ku mbarret me fanatizëm dhe kultivohet me dashuri kjo muzikë orgjinale. Atë e kanë mbajtur të gjallë qysh prej lashtësisë qindra mijëra veprimtari të ndryshme familjare, individuale dhe publike. Këngët polifonike, të shoqëruara me iso apo edhe me instrumenta popullore, vazhdojnë të jenë pjesë e jetës kulturore shqiptare, e koncerteve dhe programeve radiofonike dhe televizive.

Festivalet folklorike kombëtare dhe lokale që orga-

Vijon në faqen 2

Rruga e iso-polifonisë drejt UNESCO-s

Nga Prof. Dr. Vasil S. Tole

Pa më të voglin dyshim, data 25 nëntor 2005 është një ditë historike për mbarë trashëgiminë kulturore të shqiptarëve, por dhe për vetë Shqipërinë. Në këtë ditë "Iso-polifonia

popullore shqiptare" përfshihet plot dinjitet në listën e "Kryeveprave të trashëgimisë gojore të njerëzimit" mbrojtur nga UNESCO. Ky lajm i madh për kulturën dhe historinë mbarë shqiptare u kumtua në të gjitha mediat e botës

nga vetë Dr. Koichiro Matsuura, Drejtor i Përgjithshëm i UNESCO-s, nga selia qendrore e UNESCO-s në Paris. Për të dale me këtë vendim, Juria Ndërkombëtare e mbledhur në Paris...

faqe 3

OPINION

Drejtori i Përgjithshëm i UNESCO-s, Koichiro Matsuura

E vendosur në një kryqëzim kulturash që kanë shfaqur influencën e tyre ndër shekuj, Shqipëria paraqet një tablo muzikore me një varietet jo të zakonshëm e cila i ka mbijetuar periudhave të ndryshimit dhe trazirave politike duke i ofruar gjeneratës së sotme një mënyrë për të konfirmuar identitetin e tyre kulturor.

Në foto: Grupi i polifonik "Ergjëria" në kalanë e Gjirokastrës.

Foto "Dita JUG"

STAFI I GAZETËS ISO-POLIFONIA

"Iso polifonia-Albanian Folk Iso Polyphony"

"Kryevepër e trashëgimisë gojore të njerëzimit"

"A Masterpiece of oral and intangible heritage of humanity"

Organ i përmuajshëm i Këshillit të Muzikës Shqiptare, anëtar i Këshillit Ndërkombëtar të Muzikës IMC/UNESCO dhe seksionit Shqiptar të CIOFF-it. Gazeta botohet në qytetin muze të Gjirokastrës, "Pasuri kulturore e njerëzimit" mbrojtur nga UNESCO.

KËSHILLI BOTUES

KRYETAR NDERI: Prof. Ramadan Sokoll

KRYETAR I KËSHILLIT BOTUES:

Prof. Dr. Vasil S. TOLE.

ANTARË:

Akademik Jorgo Bulo, Prof. Dr. Fatmir Hysli, Prof. Agron Xhagolli, Prof. Spiro Shituni (USA), Dr. Eno Koço (Angli), Prof. As. Josif Minga, Bardhyl Londo, Aleks Todhe.

DREJTOR: Niko Mihall.

KRYEREDAKTOR: Engjëll Serjani.

KOLEGJIMI I REDAKSISË:

Arian Avrazi, Ilir Dhuri, Lefter Cipa, Muhamet Tartari, Sejmen Gjokoll, Maks Kulo, Thanas Dino, Shkëlqim Hajno, Shkëlqim Guçe.

Art-Design: Klidi Proko.

Kontakt: Këshilli i Muzikës Shqiptare
e-mail: tole@isopolifonia.com
Mob: 0 68 21 55551

Seksioni shqiptar i Cioff-it:

E-mail: egjikassoc@albbmail.com
Cel: 0 69 22 34986

Gazeta "Iso polifonia-Albanian Folk Iso Polyphony":

E-mail: ditajug@yahoo.com
Cel: 068 22 04502

Këshilli i Muzikës Shqiptare-KMSH është person juridik i regjistruar pranë Gjykatës së rrethit Tiranë me nr. Akti 3074, me vendimin nr. 1784. K.M.SH-Albanian Music Council zyrtarisht njihet si Komiteti Nacional i Këshillit Ndërkombëtar të Muzikës (IMC)-UNESCO, në Shqipëri. (CIM/49.631).

Konfirmim i identitetit shqiptar

Opinion i Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s për projektin "Trashëgimia Shpirtërore Shqiptare"

Nga Koichiro MATSUURA

Evropa Jug-Lindore është e njohur për një larmi kulturore dhe një trashëgimi të pasur, shpirtërore dhe materiale, kur ndërkohë pjesa më e madhe e saj duhet akoma të zbulohet nga bota e jashtme. Muzika tradicionale është një nga shtyllat kryesore të kësaj trashëgimie.

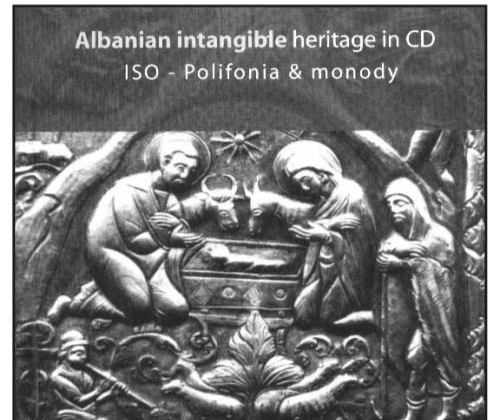
E vendosur në një kryqëzim kulturash që kanë shfaqur influencën e tyre ndër shekuj, Shqipëria paraqet një tablo muzikore me një varietet jo të zakonshëm, e cila i ka mbijetuar periudhave të ndryshimit dhe trazirave politike duke i ofruar gjeneratës së sotme një

mënyrë për të konfirmuar identitetin e tyre kulturor.

Muzika tradicionale Shqiptare në përgjithësi është e ndarë në dy forma kryesore, të cilat janë paraqitur për së gjalli në këto dy CD: muzika polifonike tipike e krahinës së Jugut, dhe kryesisht monofonika traditë e Veriut. Të dyja këto tradita kanë ngacmuar admirimin e artistëve dhe etnomuzikologëve të përtej kufijve kombëtar.

Ky koleksion i përpiluar në mënyrë mjaft eksperte nga Z.Vasil S. Tole, është atribut i bukurisë dhe karakterit dallues të muzikës Shqiptare. Ajo na çon në një univers të epikave heroike dhe baladave të cilat ripërshkruajnë historinë e vendit; këngë të ëmbla lirike dhe keqardhje të brendshme ose inulla; himne ceremoniale; dhe këngë gazmore gjithashtu.

Në foto: (Iart) Drejtor i Përgjithshëm i UNESCO, Koichiro Matsuura, (majtas) Kopertina e librit të muzikologut V.Tole.

Instrumentat e në përbërje të këtyre CD-ve përfshijnë lahutën dhe ciftelinë

Ky projekt është një përmbledhje e cmuar e UNESCO-s në promovimin e muzikës tradicionale. Organizata është me shumë se kurrë e dedikuar në mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore shpirtërore. Një detyrë e tillë mund të arrihet vetëm nëpërmjet një partneriteti të ngushtë me njerzit dhe

komunitetet të cilët shpesh presojnë të ruajnë pre-jardhjen e identitetit të tyre kulturor duke përdorur traditën orale dhe pasqyrimin artistik të të gjitha llojeve. Kjo përzgjedhje e muzikës tradicionale shqiptare ngre një cep të vellores e cila për një periudhë të gjatë ka fshehur një trashëgimi muzikore të madhe.

Drejtor i Përgjithshëm i UNESCO

EDITORIAL

Iso-Polifonia, vlerësimi edhe angazhimi ynë

vijon nga faqja 1

nizohen në qytetin e Gjirokastrës, Vlorës, Përmetit, etj, nuk mund ta konceptojnë repertorin e tyre pa praninë e këngëve polifonike.

Në tregun muzikor shqiptar janë me dhjetra e qindra kasetat, disqet, CD, dhe DVD me regjistrime të grupeve polifonike, janë me qindra orë programë televizive që trasetojnë në mënyrë të përhershme pjesë nga ky arkiv me vlera të paçmuara, ndërkohë që shumë vlera të tjera të polifonisë presin të zbulohen, evidentohen, studiohen dhe të shohin dritën e rregjistrimit, publikimit dhe hedhjes në qarkullimin e vlerave aktuale muzikore.

Shpallja "kryevepër të trashëgimisë gojore të njerëzimit" e isopolifonisë shqiptare është veç të tjerave edhe një vlerësim për kontributin dhe punën e dhjetra shkencëtarëve, studiuesve, drejtuesve të grupeve polifonike në gjithë Shqipërinë, e qindra bartësve të këtij folklori të rrallë, dhjetra rapsodeve e këngëtarëve të talentuar që kanë mundur të mbajnë gjallë këtë diamant kulturor dhe që me dashuri e pasion e kanë transmetuar nga brezi në brez. Ata janë edhe garancia jo vetëm e rritjes por edhe e pasurimit me vlera të reja.

Në këtë kontekst nuk kemi si të mos kujtojmë kon-

Misioni i gazetës është të pasqyrojmë përpjekjet që bëhen nga bartësit aktualë në trevat e polifonisë, të evidentojmë projektet studimore shkencore, të gjurmë prurjet e reja, të inkurajojmë organizimin e veprimtarive që e mbajnë gjallë polifoninë dhe të nxitim angazhimin e grupeve polifonike, studiuesve, shoqatave e institucioneve për ruajtjen dhe pasurimin.

tributet në ruajtjen e polifonisë shqiptare të Beniamin Krutës, Neço Mukës, Xhevat Avdallit, Mentor Xhemalit, Afize Leskovikut, Demir Zykos, e shume të tjerë që vazhdojnë edhe sot të interpretojnë në skena të Shqipërisë dhe të botës këngët magjike të polifonisë shqiptare. Autorë, udhëtarë e studiues të huaj, në kohë të ndryshme janë befasuar nga këngët e vallet shqiptare të trevave jugore ku palët e fustanellave dhe harmonia e zërave melodiozë merrnin izon e ashpër të maleve të thepisura dhe butësinë e vleve të detit.

Pranimi ndërkombëtar i kësaj vlere unike të kulturës sonë kombëtare, padyshin që do të ndikojë tek institucionet kulturore, grupeve polifonike, shoqatat kulturore që në punën e tyre të reflektojnë më shumë e më mirë për zbulimin dhe pasurimin e kësaj tradite të lashtë.

Mundësitë për hulumtim shkencor pas pranimit të polifonisë në tempullin e kulturës botërore, janë edhe më të mëdha. Krijohen kështu më shumë mundësi për inkurajim moral dhe mbështetje financiare për projektet në dobi të kërkimeve shkencore dhe zhvillimit të veprimtarive në fushën e polifonisë.

Gazeta jonë "Iso-polifonia", është një nismë private e dy shoqatave kombëtare, Këshillit të Muzikës Shqiptare dhe Seksionit Shqiptar të CIOFF, të cilat paralelisht punojnë për forcimin e rrjetit të shoqatave të polifonisë. Misioni ynë është i qartë, të pasqyrojmë përpjekjet që bëhen nga bartësit aktualë në trevat e polifonisë, të evidentojmë projektet studimore shkencore, të gjurmë prurjet e reja, të inkurajojmë organizimin e veprimtarive që e mbajnë gjallë polifoninë dhe të nxitim angazhimin e grupeve

polifonike, studiuesve, shoqatave e institucioneve për ruajtjen dhe pasurimin. Në këtë iniciativë ne do të ftojme për bashkëpunim dhe partneritet institucionet kërkimore shkencore shtetërore, akademike dhe universitare, veçanërisht, Ministrinë e Turizmit, Kulturës Rinisë e Sporteve, Qendrën Kombëtare të Organizimit të Veprimtarive Folklorike, organet e pushtetit vendor si dhe institucione të tjera.

Gazeta "Iso-Polifonia" jo rastësisht botohet në qytetin e Gjirokastrës, kryeqytetin e folklorit dhe polifonisë dhe njëkohësisht edhe qytet në mbrojtje të UNESCO-s, një shembull i rrallë për ruajtjen dhe vlerësimin e traditave të lashta dhe një model i përkryer për bashkëpunim në promovimin e kësaj tradite.

Gazeta "Iso-Polifonia" më në fund mbrrin tek lexuesi i saj me ftesën për bashkëpunim me të gjithë artistët, bartësit dhe dashamirët e polifonisë. Afrouni tek ne! Bëhuni pjesë e gazetës me idetë, mendimet dhe shkrimet tuaja në rubrikat që ne do ofrojmë për të gjithë!

E paçim rrugën të mbarë!

* Drejtor i gazetës "Iso-polifonia" dhe Kryetar i Seksionit Shqiptar të CIOFF dhe rrjetit të shoqatave të polifonisë.

Rruga e iso-polifonisë drejt UNESCO-s në Paris

Si dhe pse u shpall Iso-polifonia shqiptare kryevepër e trashëgimisë gojore të njerëzimit?

Nga Prof. Dr. Vasil S. Tole *

Pa më të voglin dyshim, data 25 nëntor 2005 është një ditë historike për mbarë trashëgiminë kulturore të shqiptarëve, por dhe për vetë Shqipërinë. Në këtë ditë "Iso-polifonia popullore shqiptare" përfshihet plot dinjitet në listën e "Kryeveprave të trashëgimisë gojore të njerëzimit" mbrojtur nga UNESCO. Ky lajm i madh për kulturën dhe historinë mbarë shqiptare u kumtua në të gjitha mediat e botës nga vetë Dr. Koichiro Matsura, Drejtor i Përgjithshëm i UNESCO-s, nga selia qendrore e UNESCO-s në Paris. Për të dale me këtë vendim, Juria Ndërkombëtare e mbledhur në Paris nga data 21-24 Nëntor 2005, shqyrtoi mbi 60 kandidatura të propozuara për t'u përfshirë në listën "Kryevepër e njerëzimit", propozime të bëra në rrugë zyrtare nga shtete të ndryshme në çdo anë të botës duke plotësuar dosjet dhe kriteret e shpallura për këtë qëllim.

Juria vendimarrëse përbëhej nga: Dr. Antonio A. ARANTES, President i Institutit Kombëtar Brazilian për Trashëgiminë Historike dhe Artistike, Brazil. H.R.H Basma BINT TALAL, Princesshë e Jordanisë. Aziza BENANINI, Ambasadore e Marokut në UNESCO. Prof. Georges CONDOMINAS, përfaqësues i Francës në UNESCO. Prof. Anzor ERMAICH-VILLI, Profesor në Institutin Kombëtar të Kulturës, Gjeorgji. Carlos FUENTES, përfaqësues i Meksikës në UNESCO. Mister Yoshikazu HASEGAWA, Drejtor Ekzekutiv i Fondacionit për Teatrin e Ri, Japoni. Prof. Epeli HAU'OFA, Drejtor Themelues i Qendrës për Artin dhe Kulturën, Oqeani. Prof. Alpha Oumar KONARE, Kryetar i Komisionit të Bashkimit Afrikan, ish President i Malit. Elvira KUNINA, Drejtore e Shkollës Kombëtare të Artit Folklorik, Rusi. M.s.Olive W.M.LEVIN, Drejtore e të Rinjve, Xhamajkë. Prof. Armandina LIHAMBA, Profesore në Universitetin e Dar El Salamit, Tanzani. Dot.Ahmed MORSI, Kryetar i Bibliotekës dhe

Përfshirja e Iso-polifonisë në listën e kryeveprave kulturore botërore që mbrohet nga UNESCO, pa asnjë dyshim do të sjellë një njohje dhe përhapje të mëtejshme të kulturës sonë kombëtare në mbarë botën.

Në foto: Autori Vasil S. Tole në mes të pjesëtarëve të grupit polifonik i Lunxhërisë - Gjirokastrë. Foto "Dita JUG"

Librarive Kombëtare, Profesor në Fakultetin e Arteve në Universitetin e Kajros, Egjipt. Dr. Zhen-tao ZHANG, Profesor në Institutin e Kërkimeve Muzikore në Akademinë e Arteve, Kinë.

Nga 25 Nëntori i vitit 2005 e në vazhdim, "Iso-polifonia" jonë popullore, kjo dukuri e jashtëzakonshme e të konceptuarit dhe e komunikimit njerëzor është vendosur në vendin që meriton: në listën e kryeveprave të botës shpirtërore të njerëzimit. Kjo listë e kryeveprave në thelb përbëhet nga fenomene dhe shfaqje dukurish të kulturave shpirtërore të popujve të ndryshëm të botës të cilat qëndrojnë në themel të kulturës njerëzore, dhe që dallohen për frymën dhe llojin unik që ato përfaqësojnë. Ndër to përmendim: makamet e Irakut, operan e Pekinit, vedat indiane etj. Për të arritur këtë rezultat, u desh të ndiqej një procedurë tepër rigorozë e plotësimit të dosjes së kandidimit të "Iso-polifonisë".

Çfarë përbante dosja e aplikimit në UNESCO?

Dosja e përgatitur nga Drejtoria e Trashëgimisë Kulturore në MTKRS ishte mbështetur rigorozisht mbi kriteret e shpallura nga UNESCO për aplikim e përbante dhjetra dokumenta shkrimorë, të gjitha në gjuhën angleze, si dhe dhjetra materiale grafike dhe zanore. Ndër materialet dokumentare të dosjes së aplikimit mund të përmendim:

-Kërkesën zyrtare të UNESCO's National Commission of Albania për regjistrimin

e iso-polifonisë si "Masterpiece of the human oral heritage".

-Formulurin e plotësuar të "Albanian folk iso polyphony", fq.1-29. sipas standarteve dhe modelit të UNESCO-s

-Bibliografinë e punimeve të autorëve të huaj mbi iso-polifoninë.

-Bibliografinë e punimeve të autorëve shqiptarë mbi iso-polifoninë.

-Të dhëna dhe botime zyrtare mbi zonat ku këndohet në iso-polifoni.

-Draft Aksion Planin 2003-2008 mbi "Iso-Polifoninë".

-Format e tjera të propozuara siç kërkohet në Formën e Aplikimit Tip.

-Ligjin në gjuhën angleze 9048, dt. 07.04. 2003 "Për trashëgiminë kulturore".

-Studimin e plotë shkencor mbi iso-polifoninë nga Vasil S. TOLE

-Studimin "Odiseja dhe Sirenat, grishje drejt viseve iso-polifonike të Epirit", Uegen, 2005, nga Vasil S. TOLE.

Ndërsa midis materialeve audio, video, grafikave dhe librave të përfshira në dosje janë: Harta të ndryshme të Shqipërisë, plot 32 fotografi me ngjyra së bashku me negativët të grupeve iso-polifonike shqiptare, një dokumentar video me rreth 2 orë film që ilustron të kënduarin iso-polifonik në zonat si më poshtë: a. Himara-Lab iso-polyphony, b. Kolonja-Tosk iso-polyphony, c. Tepele-na-Lab iso-polyphony, d. Gjirokastra-Tosk iso-polyphony, e. Përmeti-Lab iso-polyphony.

Veç të tjerave dosja përfshin një listë të publikimeve audio dhe video që shërbyen si materiale mbështetse si: "Albania Intangible Heritage in CD", Tiranë 2004. Intangible Heritage-Iso-polifonia, Tiranë 2003. The polyphonic group "Kristalet e Smokthinës", Eurostar. The iso-polyphonic group "Djemtë e Vlorës", Eurostar. The polyphonic group "Ergjëria", Eurostar. f. The publication "Popullsia e Shqipërisë" - "Albania's population", Tiranë 2001.

Gjithashtu një video profesionale e tipit (Betacam SP) e titulluar "Albanian Iso-polyphony" me 10 minuta film që pasqyron në mënyrë të përmblodhur elementet më të rëndësishëm të fenomenit muzikor të iso-polifonisë, të përgatitur mbështetur Annex IV, si dhe autorizime dhe dokumenta të tjerë që provojnë orgjinalitetin dhe Copyrightin e materialeve të mësipërme, krijuan imazhin e plotë për vlerat unike orgjinale të iso-polifonisë sonë dhe që bindën plotësisht jurinë ndërkombëtare për këto vlera.

Mbështetur këtij konfirmimi të rëndësishëm për vlerat që mbart trashëgimia shpirtërore shqiptare, mund të themi me plot gojë se kultura shqiptare në tërësi po shndërrohet në faktorin parësor dhe shumë të rëndësishëm integritetit evropian dhe në një imazhit pozitiv për Shqipërinë. Nuk është e pakët që në këto vitet e fundit vetëm në fushën e njohjes ndërkombëtare të vlerave të trashëgimisë kulturore kemi:

Parkun kombëtar të Butrintit, qytetin e Gjirokastrës dhe së shpejti edhe qytetin e Beratit, si "Pasuri kulturore e njerëzimit" mbrojtur nga UNESCO.

Vetë shteti shqiptar ka hartuar dhe implementuar ligje të reja për këtë fushë sic është ai "Për trashëgiminë kulturore"-2003 apo "Për muzetë" 2005, por edhe është bërë gjithashtu pjesë e standarteve globale ndër të tjera edhe duke aprovuar pothuaj të gjitha konventat ndërkombëtare në këtë fushë. Së fundi pritet nënshkrimi aproves formal i konventës së UNESCO-s "Për ruajtjen e trashëgimisë shpirtërore", nga ana e Ministrisë tonë të Jashtëm, mbas Vendimit që mori Këshilli i Ministrave për njohjen në parim të saj tani së fundi. Kësisoj, përfshirja e Iso-polifonisë në listën e kryeveprave kulturore botërore që mbrohet nga UNESCO, pa asnjë dyshim do të sjellë një njohje dhe përhapje të mëtejshme të kulturës sonë kombëtare në mbarë botën. Kjo do të thotë më shumë kujdes dhe fonde për grupet popullore, më shumë support për studimet shkencore për iso polifoninë dhe sigurisht më tepër angazhime për kryerjen e aktiviteteve kombëtare dhe ndërkombëtare që i kushtohen iso-polifonisë, kështj diamanti të kulturës sonë të lashtë.

* Drejtor i Trashëgimisë Kulturore në MTKRS dhe Eksperti i përgatitjes së dosjes së kandidimit të Iso-Polifonisë

Leskaj insiston për ruajtjen dhe promovimin e iso-polifonisë

Iso-polifonia në vëmendje të Ministrisë së Turizmit, Kulturës Rinisë dhe Sporteve

Për ruajtjen, studimin, promovimin dhe popullarizimin mbarëkombëtar të iso-polifonisë si vlerë e pamohueshme e trashëgimisë shpirtërore shqiptare, që tashmë është pjesë e "Kryeveprave të trashëgimisë orale të njerëzimit", të mbrojtur nga UNESCO, Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, zoti Bujar Leskaj ka formuluar një udhëzim të veçantë për ruajtjen dhe mbrojtjen e iso-polifonisë shqiptare, me anë të së cilit synon ngritjen në një nivel më të lartë shkencor dhe artistik të punës në drejtim të njohjes e promovimit të vlerave të iso-polifonisë.

Mbi bazën e këtij udhëzimi, Drejtorja e Trashëgimisë Kulturore pranë kësaj ministrie ka rekomaduar dhe propozuar marrjen e disa masave konkrete Qendrën Kombëtare të Veprimtarive Folklorike, administratat e qarqeve Vlorë, Gjirokastrë, Elbasan, Korçë, Fier, Berat, 17 bashki dhe qendra kulturore dhe seksionin e CIOOF-it në Përmet:

Në kuadrin e masave të sipërpërmendura pranë Drejtorisë së Trashëgimisë Kulturore në Ministrinë e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve do të ngrihet Bordi Këshillimor i Trashëgimisë Shpirtërore Shqiptare, për promovimin dhe menaxhimin e kësaj pasurisë shpirtërore të popullit shqiptar.

Për të ridimensionuar në jetën kulturore vlerat e iso-polifonisë si një pasuri e trashëgimisë shpirtërore botërore, rekomandohet që pranë strukturave të pushtetit vendor në nivel qarku, bashkie dhe komune të krijohen struktura të posaçme brenda strukturave ekzistuese, sikurse mund të jetë caktimi i një specialisti përgjegjës, i cili do të merret me organizimin e veprimtarive dhe propagandimin e dukurive të iso-polifonisë.

Udhëzimi i ministrit Leskaj që mban datën 9 dhjetor 2005 rekomandon qarkun dhe bashkinë

NË FOTO:

N/Drejtor i Përgjithshëm i UNESCO-s, Munir Bouchenaki, Ministri TKRS-ve, Bujar Leskaj dhe Presidenti i Republikës, Alfred Moisiu, në ditën e promovimit të pranimit të Gjirokastrës në UNESCO, Shtator 2005.

Foto "Dita JUG"

e qytetit të Vlorës që në bashkëpunim me Qendrën Kombëtare të Veprimtarive Folklorike të organizojnë në qytetin e Vlorës çdo vit në datat 25-28 nëntor, Festivalin Folklorik Tipologjik Kombëtar të Iso-Polifonisë. "Kjo veprimtari e rëndësishme kombëtare të realizohet enkas për ruajtjen, propagandimin dhe kultivimin e traditës muzikore të iso-polifonisë, dhe të organizohet si një veprimtari

multikulturore, ku të përfshihen edhe ekspozita e botimeve kushtuar iso-polifonisë, e CD-ve, videove, etj. me këngë polifonike, tryezave shkencore, etj", nënvizon udhëzimi i ministrit Bujar Leskaj.

Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve merr përsipër të mbështetë aktivitetet vendore kushtuar iso-polifonisë, si aktivitete të përvitëshme, ndërkohë

që për mire organizimin e punëve që lidhen me iso-polifoninë dhe koordinimin e tyre me pushtetin qëndror, vendor dhe institucionet e specializuara shkencore, rekomandohet krijimi i "Rrjetit kombëtar të OJQ-ve të iso-polifonisë", iniciativë e cila është duke e konkretizuar nga disa shoqata kulturore në bashkëpunim me Seksionin Shqiptar të CIOOF-it. Qendra Kombëtare e

Veprimtarive Folklorike, përveç organizimit të Festivalit Folklorik Tipologjik Kombëtar të Iso-Polifonisë, që zhvillohet çdo vit në qytetin e Vlorës, të parashikojë në buxhetin e saj edhe botime të veçanta për iso-polifoninë dhe dhënieve e çmimeve për CD dhe librin më të mirë kushtuar asaj.

Qendrat Kulturore në qarqet Vlorë, Gjirokastrë, Berat, Korçë, Fier dhe Elbasan, sipas këtij udhëzi-

mi do të angazhohen për organizimin e veprimtarive lokale, ekspozuese në muzetë lokale, shkencore, botuese dhe artistike, kushtuar iso-polifonisë si një vlerë e trashëgimisë shpirtërore botërore.

Kësisoj, Drejtorja e Trashëgimisë Kulturore pranë Ministrisë së Turizmit, Kulturës Rinisë dhe Sporteve ka tani më shumë angazhim dhe përgjegjësi për të ndërmarrë iniciativë dhe veprimtari për konservimin, zhvillimin dhe promovimin e vlerave të iso-polifonisë shqiptare, tashmë e shpallur si kryevepër e trashëgimisë kulturore botërore.

Engjëll Serjani

Bota pranon vlerat tona

Mendoj që së bashku kemi detyrimin moral dhe artistik për ta trajtuar këtë vlerësim, si një punë të çmueshme duke e bërë gazetën tonë aq të dashur e të vlerësuar sa vetë polifonia jonë.

Në foto: Kompozitori Josif Minga mes instrumentistëve korçar.

Foto "Dita JUG"

Më vjen shumë mirë për momentin e daljes së gazetës "Iso - polifonia" në një qytet si Përmeti, ku trëndafilat kanë mbirë edhe nga zërat e këngëve e bashkë me ngjyrat e tyre kanë lëshuar aromën e dashurisë për jetën. Sigurisht, së pari vlerësoj vendimin në kohë të UNESCO-s për shpalljen "kryevepër të

njerëzimit" të iso-polifonisë sonë, fakt ky që dëshmon për interesin e merituar të kësaj muzike, duke ndriçuar mes kulturave muzikore të vendeve të tjera me origjinalitetin vet. Në këtë rast, duke përfaqësuar këngën polifonike të zonës së Qarkut të Korçës, zemrën e polifonisë toske, nuk ka si të mos ndjehem krenar për këtë trashë-

gimni kaq të vlerësuar, së cilës gjithmonë i detyrohemi për të shpalosur sukseset e saj.

Sigurisht që në këtë mirënjohje kemi përshëndetjen e heshtur të një sërë brezash që me jehonën melodike të tyre do të rizgjojnë me kronikën e tyre shekullore, artistike-muzikore; do të na shfaqen baladat, vajet, këngët e nizamit e të kurbetit, lirikat

e dashurisë, avazet, këngët hokatare e humoristike e deri tek ninullat. Ndaj mendoj që së bashku kemi detyrimin moral dhe artistik për ta trajtuar këtë vlerësim, si një punë të çmueshme duke e bërë gazetën tonë aq të dashur e të vlerësuar sa vetë polifonia jonë.

Më kujtohen këtu fjalët e prof. Rudolf Pietsch, shef i departamentit të etnomuz-

ikologjisë në Vienë, në takimin e fundit të polifonisë se Mesdheut "European Voices", Mars 2005, ku vlerësonte sipas gjykimit të vet: "polifonia juaj ka ndërtim shtresor të çuditshëm, ku konkurrenca brenda zërave, është sa e dukshme aq dhe e padukshme, por që sjell një unitet vertikal-horizontale tepër origjinal dhe të veçantë". Pra, si fund, le të mos lodhemi nga vështirësitë, le të mënjanojmë "shurdhërinë" e pseudo-specialistëve që shfaqen rëndom nëpër gazetë tona, për të nxjerrë në pah vlerat e vërteta, ato vlera që sot po na i njeh bota në mënyrë që ne të shohim më mirë dhe më qartë.

Punë të mbarë stafit organizues!

Kompozitori Prof. As. Josif Minga

Nga Engjëll Serjani*

Grupi polifonik tradicional i qytetit të Gjirokastrës, i njohur ndryshe edhe si "Grupi i pleqve të Gjirokastrës", ka hurë në historinë e kulturës kombëtare tradicionale si një nga grupet polifonike me interpretimin më autentik, me jetëgjatësinë më të madhe në interpretimin e polifonisë orgjinale gjirokastrite dhe një prej grupeve me repertor të pasur këngësh.

Grupi i pleqve të Gjirokastrës dhe sidomos lideri marrës i tij, furxhiu i njohur gjirokastrit Xhevat Avdallit e ka nisur veprimtarinë e tij artistike qysh në vitet e fundit të Mbretërisë Shqiptare, por kulmin e konsolidimit të tij, veprimtarinë më të dendur interpretative dhe famën e ka shënuar në periudhën nga viti 1950 deri në fillim të viteve '80.

Grupi polifonik i qytetit të Gjirokastrës, që shpesh identifikohet edhe me emrin e marrësit të tij virtuoz "Grupi i Xhevatit", gjatë kësaj periudhe u dallua për një interpretim krejt orgjinal të këngës së shtruar qytetare gjirokastrite, që ndoshta edhe për shkak të vetë moshës së interpretesve të tij, ajo shpesh u cilësua edhe si "këngë pleqërishte".

Në repertorin e gjerë të këngëve polifonike të interpretuara prej grupit në fjalë përfshihen këngë mjaft të njohura historike si "Kurvelsh e Gegëri", "Ç'u mblodhën në Ergjëri", "Birbilentë trembëdhjetë, vanë në litare vetë", kënga për Avni Rustemin "Lule o Avni Morina", "O Gjirokastra më vullë, ç'e bëre Shemo hajdunë", "Te Rrapi në Mashkullorë", "Gjirokastra jonë moj, jo dhe kaq e mirë", si dhe këngët lirike "Ç'ka sokaku që gjemon, o lejmon more lejmon", "Ç'u mbush mali plot me rrush", "O Çajup, o vend i bukur", "Ç'u ngrëç që me natë", "Kur dalin plakat në lëmë, qaj nëno, qaj moj nënë", "Hodha një lule në ferrë", etj. Veç këngëve tradicionale të shtruara gjirokastrite, grupi ka interpretuar edhe avaze të tjera polifonike nga të gjitha trevat e Labërisë.

Grupi polifonik i këngës qytetare gjirokastrite përbëhet nga këngëtarë të njohur si Artisti i Meriuar Xhevat Avdallit, gjithmonë në rolin e marrësit, këngëtarët virtuozë Javer (Lavo) Erindi, Nustret Çarçani, dhe Tolo Njocko në rolin e kthyesave të këngës, Skënder Tushe e Demo Çenko, që luanin në këtë ansambël muzikor rolin e hedhës, si dhe inter-

Në foto: Grupi i Xhevat Avdallit.

Grupi i Xhevat Avdallit me vullë

Profili i grupit polifonik të pleqve të Gjirokastrës që mbajti gjallë këngën në vite

pëetues të talentuar të isos si Jonuz Shehu, Haseni Kore, Beaudin Dobi, Kamber Dumdi, Seit Rondo, Reuf Jaupi, Vehip Çarçani dhe Braho Çoçoli, etj. Pararendes të këtyre mbartësve të njohur të polifonisë gjirokastrite, janë këngëtarët e vjetër të këtij qyteti si: Mujo Bebeçi, Kambo Shehu, Avdulla Erindi, Kamber e Jonuz Kasi, Mufit

Lamko, Fejzi Kasi, Mufit Sinani, Selfo Bajo, Fadil Demo, Muharrem Lekloti, etj.

Veçori e grupit të Xhevatit është se për një periudhë kohe ai ka patur si mar-

rëse një grua dhe kjo ka qënë këngëtarja Majnure Kadëna. Ky grup, që kur niste këngën, ngjante sikur niste një bubullimë e gjatë, ka marrë pjesë në shumë veprimtari të rëndësishme folklorike kombëtare dhe ndërkombëtare duke filluar nga regjistrimet dhe transmetimet radiofonike, kon-

Polifonia një dëshmi e gjallë e lashtësisë së artit

Nga Prof. Dr. Spiro Shetuni *

Përfshirja e isopolifonisë në listën e kryeveprave kulturore të trashëgimisë gojore të mbarë njërëzimit dhe dalja në dritë të botimi e një botimi që i përkush-tohet promovimit të këtyre vlerave të lashtësisë artistike muzikore, padyshim, këto janë ngjarje të mëdha kulturore që

duhen nxitur dhe përshëndetur.

Nëse muzika në përgjithësi është një bashkudhetare e përherëshme e çasteve të gëzuara dhe më të trishtuara të njeriut, isopolifonia është një provë dhe dëshmi e artit të hershëm, është një pasqyrë e qartë e aspekteve historike, artistike dhe estetike që i ka rezistuar rrebesheve të kohrave qysh nga fillimet e jetës njerëzore.

Lashtësia e polifonisë, në rrethanat e mungesës së dokumenteve historike, mund të ndriçohet, para se gjithash, nepermjet hulumtimit të lëndës së gjallë muzikore. Por që fillësa e saj i përket një epoke të lashtë, këtë e tregojnë qartë, mes të tjerash, vetë tiparet kryesore individuale, ndertimi i brendshëm veçanërisht ndërtimi modotonal pentatonik i kësaj kulture muzikore - dihet se model pentatonikë janë me te

hershmet në historinë e muzikës popullore botërore. Hershmeri tregon pa dyshim edhe ngjizja e këngës polifonike në raportet e saj kontrastuese intonative, modale, harmonike; ritmike mes linjave të ndryshme muzikore.

Lashtësi parakupton gjithashtu natyrën thjeshtë zanore e saj etj; Por sidoqoftë, origjina dhe kohelindja e polifonisë mbetet ende një çështje e hapur shkencore që kërkon përveç të tjerash edhe egzistencën e një botimi të tillë special ku përveç promovimit të vlerave të polifonisë, të krijohet hapësirat e debatit të hapur shkencor për probleme të ndryshme shkencore që lidhen me prejardhjen e saj.

Personalisht, vlerësoj inisiativën e Këshillit të Muzikës Shqiptare, antar i Këshillit Ndërkombëtar të Muzikës IMC/UNESCO dhe seksionin Shqiptar të

CIOFF-it për botimin e përmuajshëm të gazetës "Iso-polifonia" dhe përshëndes stafin e kësaj gazete për daljen e numrit të parë. Jam i sigur që ky botim i ri do të ndikojë në promovimin e vlerave të isopolifonisë, kësaj kulture të lashtë muzikore që tashmë është shpallur dhe pranuar botërisht si një kryevepër e trashëgimisë gojore të njërëzimit. Gazeta "Iso-polifonia" tashmë është një realitet që do të ketë edhe mbështetjen e studiuesve dhe bartësve të polifonisë dhe kontributin kontributin e tyre në përmbushjen e misionit që ka marrë përsipër të realizojë.

Uroj për mbarësi në rrugën që sapo ka nisur të bëjë kjo gazetë speciale.

* Pedagog në Universitetin e Miamit, SHBA

certet e zakonshme në festa e ngjarje të shënuara e deri tek interpretimet e tyre mbresëlënëse në të gjitha Festivalët Folklorike Kombëtare në kalanë e lashtë të Gjirokastrës.

Një nga episodet më të rralla të historisë këtij grupi dhe të polifonisë në përgjithësi ka qënë fakti që këta artistë kanë kënduar direkt në studiot e Radio-Gjirokastrës në periudhën nga viti 1950 deri në vitin 1967 dhe interpretimet e tyre transmetoheshin në mënyrë të drejtpërdrejt tek dëgjuesit e radios në të gjithë rajonin jugor të vendit. Gjatë kësaj periudhe disa prej interpretimeve të drejtpërdrejta radiofonike të grupit shfaqëroheshin edhe nga orkestrina e sazeve e familjes Mastora me në krye

artistin e talentuar Vasil Mastora. Grupi i Xhevatit në përbërje të ansambllit artistik "Çerçiz Topulli" ka dhënë koncert edhe në Maqedoni.

Meritë e këtij grupi është edhe fakti që suksesi dhe modeli i organizimit të tij shërbeu si motiv nxitës për lindjen e disa grupeve të tjera polifonike në qytetin e Gjirokastrës. Kështu mund të përmendim, grupin polifonik të grave të Varroshit, grupin e familjes Dacaj nga lagja Manalat, grupi polifonik i lagjes Cfaqë dhe mbi të gjithë grupet përmendet grupi polifonik i të rinjve, pagëzuar ndryshe edhe grupi "Ergjëria" me marrës këngëtarin virtuoz Arjan Shehu që pretendon se është një vazhdues i denjë i Grupit të Xhevatit.

Sipas të dhënave të fjalorit enciklopedik muzikor, një pjesë e mirë e këngëve të interpretuara në vite nga grupi i pleqve të Gjirokastrës janë të regjistruara dhe ruhen në fonotekat muzikore pranë Radio-Tiranës dhe Radio-Gjirokastrës. "Në rubrikën EJ (Erotike Jugut) të fonotekës së Radio-Tiranës gjenden edhe këto këngë të regjistruara prej grupit të Pleqve të Gjirokastrës: viti 1956, nr. 14-"Një ditë nga mali dola"; viti 1956, nr. 16-"Ç'u mbush mali plot me rrush"; viti 1957, nr. 17-"Ç'u ngrëç që me natë". viti 1957, nr. 18-"Mun te sheshi mun te molla"; viti 1959, nr. 30/2-"Thëllënzë bigë më bigë"; viti 1962, nr. 33-"Dola një ditë nga mali". viti 1966, nr. 87-"Kur dola në lëmë"; viti 1966, nr. 87/1-"Në moshën 27 vjeç"; viti 1966, nr. 91-"Hiqë vallen shtruar-o", shkruhet në këtë enciklopedi muzikore.

*Botues dhe gazetar

Vargje malli, këngë vaji e bejte nga Piluri

Timo Mërkuri, mbledhësi i "nektarit" të folkut piluriot boton librin "Iso more djema"

Porti popullor dhe mbledhësi i apasionuar mbledhësi i "nektarit" të këngës pilurite Timo Mërkuri, më së fundi ka botuar librin "Iso more djema", që është përmbledhja e tretë me këngë të mbledhura në popull që ai hedh në në qarkullim. Libri "Iso more djema" i autorit Timo Mërkuri përmban rreth 122 poezi, këngë vaji dhe bejte pilurite. Sipas autorit, libri i kush-tohet babait të tij, Manol Mërkuri dhe figurave të ndryshme historike të këtij fshati.

Një vend të rëndësishëm në librin "Iso more djema" i është lënë dhe karakteristikave të natyrës dhe banorëve të zonës së Bregut, në trajtën e një studimi dhe replike lidhur me gojëdhënat për orgjinën dhe etimologjinë e Pilurit të kryer nga autori dhe të vendosur në vend të parathënies. Ky është libri i tretë i autorit Timo Mërkuri me këngë të mbledhura nga vendi i origjinës së tij, dy botimet e mëparshme të tij janë: "Gjerdan i këputur" dhe "Te lisat në Shënkoll", botuar të dy në vitin 2005.

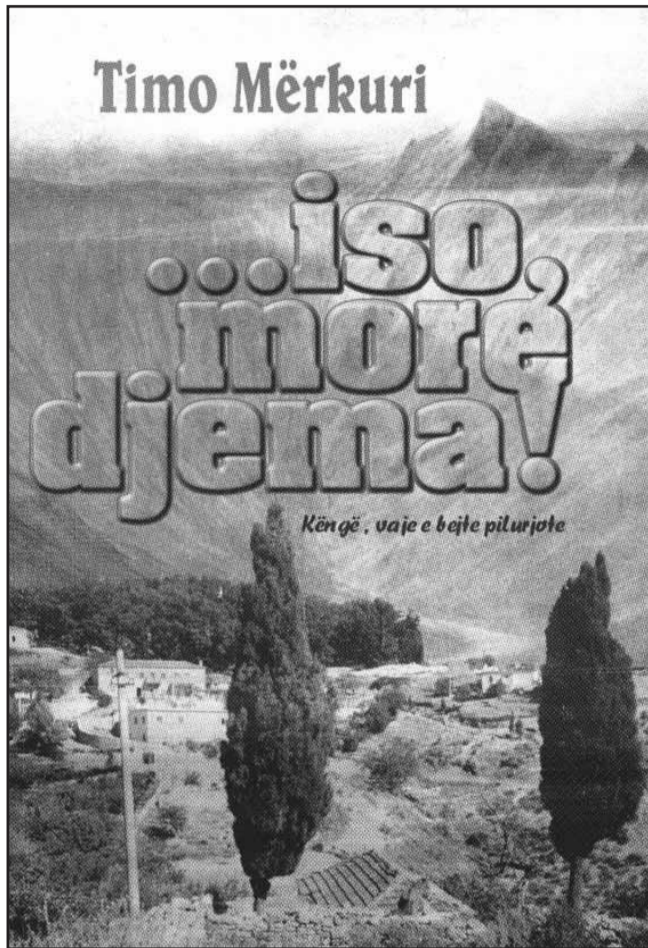
Prej qytetit e Sarandës ku banon dhe deri në Pilur nga ka orgjinën autori Timo Mërkuri, tashme kanë nisur ta nderojnë edhe për këtë punë të veçantë, të lodhshme dhe pasionate që ai ka bërë për mbledhjen dhe botimin e pasurisë folorike të vendlindjes. Janë brilantet e folkut të shkruar piluriot, që Timo në këto tre vëllime i paraqiten lexuesit si një antologji e mirëfilltë. Gjithësesi atij i duket ende e paplotë, se qëmtimi nën kujdesin dhe shërbimin që ai i bën krijimtarisë gojore e shpirtërore të fshatit të vet, nuk ndalet këtu. Se nuk mbaron këtu "ujët" e kësaj gurre, por as pasioni i Timos për mbledhjen e "nektarit" të këngëve, bejteve e vave të Pilurit. Mjaft prej tyre për brezin e tretë dhe të dytë janë si kreshta të historisë kombëtare, të lartuara në strofa këngësh apo poezi, që kanë tingëllimën e muzikës. Vetëm kur sheh në tre librat me përzgjedhje folklorike të botuara me nismën poetike, njëherësh edhe patriotike

të Timo Mërkurit, merr vesh se "vendlindja" e këtyre mrekullive është Piluri.

Është e habitshme se si një fshat me imazhe malesh dhe njerëzish të sertë të ketë pjesë të jetës së vet shumëshkullore perla të tilla të folklorit dhe polifonisë. Në atë trevë kënga polifonike të shoqëron në lindje, në dasma, por çuditërisht edhe në morte, teksa përcjellin të dashurit për në banesën e fundit.

"E mira dhe e bukura qëndrojnë pranë si gishtat e dorës dhe unë jetën e marr ashtu siç vjen, me të mirat dhe të këqiat e veta. Mendohej ta zbukuroj me gjerdanin e fjalës kur thur poezi, por jam rigoroz në grumbullimin e këngëperlave të vendlindjes, për të respektuar autenticitetin dhe orgjinalitetin", shprehhet Timo.

Qysh kur kam qenë fëmijë, vazhdon ai, kam mësuar këngët e para që më këndonte gjyshja dhe nëna ime në vite. Shumë këngë i mësova në

Kopertina e librit "...iso, more djema!" me autor T.Mërkuri.

moshë feminare. Këngët më të shumta e më të mira janë ato të pashkru-

arat, ato që janë kënduar brez pas brezi që nga kohët më të vjetëra deri në

ditët tona. "Një det këngësh gjenden në gojëdhëna si diamantet e rralla në sënduqe. Ata që krijuan, kënduan dhe na i rrëfyan tani po rrallohen një nga një dhe këngët do harroreshin bashkë me ta, ndaj unë vendosa t'i mbledh", tregon autori.

Plak pas plaku, e këngë pas kënge, ai arriti të mbledh me qindra vargje që nuk kanë nevojë për t'i përpunuar e latuar. Këngët tona, thotë ai, janë si mjalti, që nuk ka vetëm ëmbëlsinë, por edhe aromën, edhe ngjyrën, edhe shijen. Nuk ka si këngët polifonike e aq më tepër këngët e Pilurit që janë margaritar që ndrin dhe rrezaton. Këngët e botuara në libër përgjithësisht kanë të shënuar edhe autorin që i dha për botim, fakt i cili të krijon bindjen dhe besimin se janë orgjinale. Gjithashtu këngët e krijuara rishitas gjatë shekullit të kaluar kanë edhe autorët e tyre. "E kujt ia merre mendja se këngën "Në Paris u mblodh UNO-ja" e

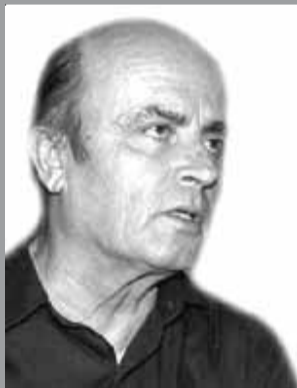
ka ngritur Milo Qurku, ky plak i pakët nga shtati dhe i lodhur nga jeta. Askush nuk e di se këngën aq brilante "Abdyl, prishe pasurinë" e ka ngritur Kostë Gërdhuqi? Po ky ka ngritur edhe këngën për Ismail Qemalin, që thotë "O shokë, më mori malli/ Ç'u bë Ismail Qemali/ Në Berlin, brenda te Krajli/ Sokëllin si sorkadh mali/ etj etj", shprehet autori. Këngët e famshme të Luftës së Lëkursionit në Sarandë i ka ngritur pjesëmarrësi në këto luftime, Kostë Gjickëdhima. Mbi të gjitha ai vlerëson bejten e Mare Priftes, e cila kishte aftësinë e paartitshme të të ngrinte në çast këngën, mandej thonë se kjo grua e vuajtur dhe e përndjekur politikisht nga regjimi monist, nuk dinte te bisedonte ndryshe, veçse me bejte.

Libra të tjerë të autorit janë ato të titulluara "Bulevardi i dhimbjes", "Loti i detit" dhe "Kliithma e pulëbardhës".

Bardhyl Bejko
Thoma Nika

Kaba përmetare për skenaristin e "Gjeneral Gramafonit"

Homazh për personalitetin e letrave shqipe dhe mikun e madh të polifonisë Vath Koreshi

Në ditët kur nisëm përgatitjen e numrin të parë të gazetës sonë "Iso-Polifonia", mes atyre njerzve që kanë dhënë kontribut në ruajtjen e vlerave të trashëgimisë shpirtërore, sollëm në mend krahas shumë studiuesve, shkrimtarëve, artistëve, interpretuesve, etj, ku mund të mbështeteshim për të gjetur ndihmë dhe bashkëpunim më të spikatur nga pikpamja profesionale për botimin e gazetës menduam të zgjidhnim shkrimtarin Vath Koreshi. Gjatë kësaj retrospektive mirënjohëse, jo rastësisht u ndalëm edhe tek miku i

dashur i interpretuesve të polifonisë dhe veçanërisht të muzikës me saze, tek shkrimtari Vath Koreshi. Ai është një prej personaliteteve të letërsisë së sotme që ka dhënë kontribut në zhvillimin e pasurimin kësaj pasurie muzikore. Mirëpo, pak ditë më vonë erdhi lajmi i ndarjes nga jeta të këtij njeriu të madh të letrave shqipe dhe kjo shkaktoi një dhimbje të madhe tek të gjithë pjestarët e stafit të gazetës.

Një dekadë më parë, kur Vathi ndodhej i shtruar në një spital të Italisë dhe kurohej nga ajo sëmundje që i mori jetën pak ditë më parë, ai na thosh se dëgjonte vazhdimisht këngë e melodi të muzikës popullore të trevave jugore. "Kabatë e këngët e tua o Usta Laveri, - i tha një ditë Vathi klarinetistit virtuoz Laver Bariu - më shëruan, ose më saktë me dhanë shume jete, aq sa fitova mbi vdekjen ..."

Në shumë prej filmave të skenaristit Vath Koreshi, si "Gjeneral Gramafoni", "Dasma e Sakos", etj, polifonia e jugut ka qenë

pjesë kulmore e subjekteve filmike, tingujt e saj kanë qenë shpirti i tyre. Lidhjet e Vathit me polifoninë nuk janë të rastësishme. Në një botim special për festivalet folklorike kombëtare të zhvilluara sistematikisht në Gjirrokaster, Vathi e cilëson artistin Laver Bariu si "gjeneralin" e këtyre festivaleve, si "gjeneralin" e polifonisë, por edhe si "gjeneralin" e klarinetës që aq bukur e natyrshëm kishte ngjizur në filmat e tij të mrekullueshëm.

Qyteti i Permetit dhe veçanërisht sazet e usta Laverit ishin nga gjërat më të preferuara të Vathit. Në vitet e rinisë së tij, ai vinte në Permet dhe takohet me ustallarët e këngëve, rregjistron perlat e muzikës popullore që gurgullonin nga klarineta si ujërat e kristalta të Vjosës. Vathi qëndronte deri natën vonë në mjediset e shtëpise së kulturës. Klarineta e Laverit rënkonin ahet e dertet e jetës nëpërmjet atyre melodive dhe këngëve të magjishme dhe Vathi meditonte nën

magjinë e tingujve të papërsëritshëm.

Mirëpo, ah, tani Vathi u nda nga jeta dhe nga ata tinguj. Tek dëgjo lajmin e hidhur të ndarjes nga jeta të mikut të tij Vath Koreshi, v që erdhi në Permet nga telefonit, usta Laveri u pre në fytyrë, një rrëke loti rrëshqiti në faqet e tij të rreshkura nga mosha dhe dramati e jetes. Ustai rrëkelleu një gotë raki dhe më pas u mbyll në vetminë e dhomës së derteve.

Shkrimtari dhe publicisti Thanas Dino në librin e tij kushtuar dy koloseve të polifonisë, Xhevat Avdallit dhe Laver Bariut, i lë një vend të veçantë kujtimeve të Vathit për takimin e tij të parë në Permet me usta Laverin. "Une kam qenë i mrekulluar atë natë. Nuk e di se si më rrëmben aq shumë këngët e Sulejmanit dhe Laverin, fizarmonika e Letos, gjithë instrumentistët e atij grupi që ishin ustallarë të vërtetë", kujton Vathi dhe më poshtë kujtimet vijojnë: "Në

Permet, në rrugën që shkon mbi bregun e lumit mund të shohësh Laver Bariun që del nga shtëpia me kostumin krek, të hekurosur, me kapele republike, gjithmonë një burrë i bukur e i thinjur që tani ecën me një finesë aristokratike me të cilën e dallon një artist ..."

Në këto ditë të ndarjes nga jeta të shkrimtarit të shquar Vath Koreshi, me dhimbjen që ndjen usta Laverit, bashkohet edhe dhimbja e shumë intelektualëve të tjerë nga trevat jugore, për kulturën dhe historinë e të cilës, Vathi kishte një ndjeshmëri të lartë prej krijuesi. Miqtë e tij jugorë, përmetarë, gjirokastritë, sarandiotë, qendrat dhe shoqatat kulturore me këtë rast shprehin ngushellimet e tyre për familjen e shkrimtarit. Sigurisht që është pak një vaj a njw kaba përmetare për skenaristin e "Gjeneral Gramafonit", shkrimtarin e shquar Vath Koreshi.

Niko Mihali

The network associaton for iso-polyphony is ready

The albanian section of CIOFF in Permeti, based on briefing Tourism, Kulcture Youth and Sports Minister is going to organize in 22 february a meeting between some artistik group.

The idea is to create a network associaton which will support iso-polyphony. Leader of groups and associations from Vlora, Ballshi, Fieri, Gjirokasttra, Delvina, Saranda, Kavaja, Permeti, Tepe-

lena, Skrapari, representative of TKYS Ministry, representative of local government will be participant in this meeting where will be announce the firts number of Iso-Polyphony, newspaper and «Iso

Djema» a book wrote by T. Merkuri. This meeting will be organize in frame of preparation for «Permeti Multiculcture 2006» International Festival which will be on june 2006.

The list of Masterpieces of Oral and Intangible Heritages of Humanity

- Azerbaijan
Azerbaijani Mugham
- Belgium
The Carnival of Binche
- Bolivia
The Andean Cosmovision of the Kallawaya
- Brazil
The Oral and Graphic expressions of the Wajapi
- Cambodia
The Royal Ballet of Cambodia
- Central African Republic
The Oral Traditions of the Aka Pygmies of Central Africa
- China
The Art of Guqin Music
- Colombia
The Carnival of Barranquilla
- Cuba
La Tumba Francesa
- Egypt
The Al-Sirah Al-Hilaliyyah Epic
- Estonia
The Kihnu Cultural Space
- India
The tradition of Vedic Chanting
- Indonesia
Wayang Puppet Theatre
- Iraq
Iraqi Maqam
- Jamaica
The Maroon Heritage of Moore Town
- Japan
Ningyo Johruri Bunraku Puppet Theatre
- Korea (Republic of)
The Pansori Epic Chant
- Kyrgyzstan
The Art of Akyns, Kyrgyz Epic Tellers
- Madagascar
Foodcrafting Knowledge of the Zafimaniry
- Mexico
The Indigenous Festivity Dedicated to the Dead
- Mongolia
The Traditional Music of Morin Khuur
- Tonga
Lakalaka, Dances and Sung Speeches
- Turkey
The Art of the Meddah, Public Storytellers
- Vanuatu
Vanuatu Sand Drawings
- Vietnam
le Nha nhac, Vietnamese Court Music
- Yemen
Song of Sanaa
- Multinational**
Estonia, Latvia and Lithuania
The Baltic Songs and Dance Celebrations
- Tajikistan and Uzbekistan
Shashmaqom Music

Conform of Albanian identity

Foreword by the Director-General of UNESCO for the CD project "Albanian Intangible Heritage in CD"

South-East Europe is known for its wide-ranging cultural diversity and a rich heritage, both tangible and intangible, much of which has yet to be discovered by the outside world. Traditional music is one of the main pillars of that heritage.

Situated at the crossroads of many cultures that have exerted their influence over the centuries, Albania presents a musical landscape of unusual variety that has survived periods of change and political upheaval and offers today's generations a means of affirming their cultural identity.

Albanian traditional music is commonly divided into two major forms, which are vividly presented here in this 2-CD anthology: the polyphony typical of the South, and the predominantly monophonic traditions of the North. Both traditions have aroused the admiration of artists and ethnomusicologists from far beyond the nation's frontiers.

This collection, expertly compiled by Vasil S. Tole, is a tribute to the beauty and distinctive character of Albania's music. It takes us into a universe of heroic epics and ballads that retrace the country's history; gentle lyrical songs and intimate laments or lullabies; ceremonial chants; and jocular songs too. The instruments heard on these CDs include the lahuta and the çifteli.

This project is a valuable addition to UNESCO's action for the promotion of traditional music. The Organization is more than ever dedicated to safeguarding and promoting the intangible cultural heritage. Such a task can only be carried out in close partnership with peoples and communities wishing to preserve the tissue of their cultural identity by means of oral traditions and artistic expressions of every kind. This selection of traditional Albanian music lifts a corner of the veil that has for too long hidden a great musical legacy.

Koichiro Matsuura

Leskaj contribution in protections and conservations of Iso Polyphony

Bujar Leskaj Tourism Culture Youth and Sports Ministry had made a special directive to protections and conservations of Albanian Iso-Polyphony music. Based on this directive Heritages Culture Direction in TCYSM

had recommend and proposes some concrete directives.

Leskaj had recommended the rise of special structural in Gjirokasttra, Vlora, Elbasan, Korça, Fier, and Berati regional. This special structural will

take care for this value and they will works in organized differently activity. Culture central in these regional will take responsibility of Iso Polyphony as Masterpiece of the Oral and Intangible Heritages of Humanity.

Original annuciation proclaimed 43 new Masterpieces of Heritages of Humanity

The Director-General of UNESCO, Koichiro Matsuura, today proclaimed 43 new Masterpieces of the Oral and Intangible Heritages of Humanity. Traditional Indian performances of the Ramayana, the Ramlila, Japan's Kabuki theatre, the Zambian Makishi Masquerade and the Samba of Roda (Brazil) are among the masterpieces proclaimed. This is UNESCO's third proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage, an international distinction destined to raise public awareness of the value of this heritage, which includes popular and traditional oral forms of expression, music and dance, rituals and mythologies, knowledge and practices concerning the universe, know-how linked to traditional

crafts, as well as cultural spaces. Often vulnerable, this heritage, a repository of cultural diversity, is essential to the identity of communities and peoples. The 43 new masterpieces were proposed to the Director-General by an 18-member jury chaired by Princess Basma Bint Talal of Jordan. The jury met from 20 to 24 November to examine 64 national and multinational candidatures. A total of 47 masterpieces were proclaimed in 2001 and 2003. Twenty-seven of them have already benefited from UNESCO's support, particularly from safeguarding operations which received financial assistance from Japan. This third proclamation will probably be the last. In 2003, UNESCO's General Conference adopted the

Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. It stipulates that a Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity be created, alongside a List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. The Convention will enter into force shortly, once 30 States have deposited their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, which has already been done 26 States. The masterpieces from States Parties to the Convention that were proclaimed by UNESCO since 2001 will feature in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity so as to ensure their continued safeguard. At the opening of the jury meeting, on 21 November,

the Director-General of UNESCO declared: "We must not consider this phase as a last step, but rather as a moment of birth. In fact, the considerable experience accumulated over the last six years in terms of the methodology of identification and selection of masterpieces, and also in terms of concrete lessons drawn from ongoing safeguarding plans constitutes the irreplaceable matrix that will be of precious utility in implementing the Convention." Recalling that the number of candidatures received rose from 32 in 2001 to 56 in 2003, and 64 in 2005, Mr Matsuura added: "These figures bear witness to the interest and the growing involvement of States in the safeguarding of their intangible cultural heritage."

ISO-POLIFONIA

ENGLISH
PAGES 7-8

Consult of albanian music and the albanian section of CIOFF edition
Realize in collaboration with "Dita JUG" newspaper staff

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture

I, rue Miollis
75732 Paris Cedex 15 Le Sous-Directeur général
France pour la culture
Téléphone: +33 (0) 1 45 68 45 19
Facsimile: +33 (0) 1 45 68 57 52
Réf. CLT/CH/ITH/DS/L-253 19 juillet 2004

Monsieur le Président,

Au nom du Directeur général, je vous remercie très vivement de votre lettre du 9 février dernier sollicitant de sa part une préface pour votre publication phonographique "Le patrimoine spirituel albanais en CD".

Permettez-moi de vous féliciter pour ce projet qui, accompagné d'un texte de présentation complet et informatif, permettra aux riches traditions musicales d'Albanie de se faire opportunément connaître d'un large public.

C'est donc avec grand plaisir que le Directeur général accepte de préfacier ce recueil (texte ci-joint), dont je ne doute pas qu'il recueillera un juste et favorable écho. Je vous serais naturellement très reconnaissant de bien vouloir nous faire parvenir, dès que possible, quelques exemplaires de cette belle publication phonographique.

Vous remerciant encore une fois de l'intérêt que vous portez à la promotion des musiques traditionnelles ainsi qu'au patrimoine culturel immatériel, je vous prie de croire, Monsieur le Président, en l'expression de ma considération distinguée.

Mounir Bouchenaki

Monsieur Vasil TOLE
Président du Conseil de la Musique albanaise

These phrase are taken from "The Autobiography of my people in verse", by Ismail Kadare

Any structure, materials or spiritual has the day of truth, when in seism, war, and national catastrophe shows totally her. If we try to spreads this in art world we will accepts that during ours history never any philosophy or artistic way, hasn't confront a missions like this or to be more exacts a missions like this magnificent sadly which is the recreations in arts of our lost country.

...It is difficult to find another place where folk poetry is part of daily life and where the doors of thousand year treasure are openly for contemporary life and reciprocally, contemporary life must have an directly communication with old treasure. It's a living organism and it takes part naturally in mechanism of life, it becomes in e way like an organizer institutions, not only of people mentality but also even in reality. ...

The mission of "Iso-Polyphony" newspaper

You have today the first number of "Iso-Polyphony" newspaper. The pub-

lications of this newspaper will presents and reports in 8 pages what really happens today in the culture Albanian life, particularly in protections and conservation of this value, in representations of all saints and culture activity for Iso-Polyphony.

Lots of institutes, groups, and cultures associaton in all Albania mainly in southerner regions are protections with fanaticism and love this original music. They have keep

alive from antiquity in our days this kind off music singing in family, in public, everywhere. Polyphony songs are associative with iso or with folk instruments. Iso-Polyphony music is still part of Albanian life culture, parts of concerts, radio and TV stations programs. That's why is important the publications of this newspaper, to help in protections and conservation of this value.

(Briefing Article)

Niko Mihali

How Iso-Polyphony became part of Masterpiece of the Oral and Intangible Heritages of Humanity

From 25 November 2005, our folk "Iso-Polyphony", this extraordinary occurrence of human communication had take the deserving place in Masterpiece of the Oral and Intangible

Heritages of Humanity. The dossier prepared from Heritages Culture Direction in TCYSM was based in all proclaim standards from UNESCO applications. Lots of documents in English language, literature, and ma-

terials become parts of this dossier.

Between these audio, video, graphics, materials and some books in this dossier we have put different maps of Albania, 32 photo from different Iso Polyphony groups, a docu-

mentary film, which illustrates this music, a lists of publications in audio and video, a professional video with mains elements of Polyphony, etc. After positive confirmations from UNESCO we can say that Albanian culture is become the first and very importance factor for European integrations.

(Briefing Article)

Vaso Tole
Heritages Culture
Director in TCYSM

UNESCO
United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

Proclamation 2005
Member State
Albania
Associated themes
Traditional Performing arts

Third Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity

Albanian Folk Iso-Polyphony

REGIONS & COUNTRIES

- Africa →
- Arab States →
- Asia & the Pacific →
- Europe & North America →
- Latin America & Caribbean →

ASSOCIATED THEMES

- Oral traditions and exp... →
- Traditional Performing... →
- Social practices →
- Rituals →
- Festive events →
- Traditional craftsmansh... →
- Cultural spaces →

The traditional Albanian polyphonic music can be divided into two major stylistic groups as performed by the Ghegs of northern Albania and Tosks and Labs living in the southern part of the country. The candidature file id dedicated to the iso-polyphonic music performed by the Tosks and Labs of southern Albania. The term *iso* is related to the *ison* of Byzantine church music and refers to the drone, which accompanies the polyphonic singing. The drone is performed in two ways; among the Tosks, it is always continuous and sung on the syllable 'e', using staggered breathing; while among the Labs, the drone is sometimes sung as a rhythmic tone, performed to the text of the song. It can be differentiated between two-, three- and four-voice polyphony.

Two-voice iso-polyphony represents the simplest form of Albanian polyphony and is popular all over southern Albania. Iso-polyphony is practised mainly by men, but there is a number of female singers, too. The music is performed at a wide range of social events, such as weddings, funerals, harvest feasts, religious celebrations and festivals such as the well-known Albanian folk festival in Gjirokastra.

Albanian iso-polyphony is characterised by songs consisting of three parts: two solo parts, a melody and a countermelody with a choral drone. Four-part singing is found less often and only among the Labs. This form consists also of two solo parts, but is accompanied by a double drone, one choral and one solo. The structure of the solo parts differs according to the different ways of performing the drone, but there is also a great variety of structures within the two drone types, especially in the pedal style that is popular with all groups performing this music.

Over the last decades, the modest rise of cultural tourism, along with the growing interest of the research community in this unique folk tradition, has contributed to the revival of Albanian iso-polyphony.